

Bibliografie

1. Andrițchi, V., Formarea capacităților de autoeducație a personalității la diferite etape de vârstă, în: Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională, nr. 1-2 (42), 2007, pp. 22-27.
2. Barnap A.p Autoeducația: Probleme teoretice și metodologice, EDP, București, 1995.
3. Barna, A., În puterea noastră autoeducația: Tinerete, autoeducație, responsabilitate, Editura Albatros, București, 1989.
4. Comănescu, I., Autoeducația – azi și mâine, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 1996.
5. Comănescu, I., Reconsiderări necesare în problematica educației morale, în: Revista de pedagogie, 1991, nr. 6; 7; 8.
6. Curriculum național: Învățământ primar, Lyceum, Chișinău, 2018.
7. Stanciu, I., Autoeducația în lumea contemporană, în: Revista de pedagogie, București, 1993, nr. 8(12), pp. 3-6.
8. Toma, S., Autoeducația. Sens și devenire, E.D.P., București, 1983.
9. <http://www.rasfoiesc.com/educatie/didactica/Autoeducatia79.php>

OBSERVAREA CA METODĂ ESENȚIALĂ ÎN FORMAREA COMPETENȚEI DE RECEPTARE A MESAJERLOR VIZUALE ȘI ARTISTICO-PLASTICE ÎN CLASELE PRIMARE

Ala VITCOVSCHII, dr., conf. univ.

Summary

In 21st century, children are exposed to a variety of information and influences, most of them on visual ways. According to new conceptions, the Arts are meant to be realised to orient for perception and evaluation of environment and the domain of arts. In this way, the pupils of primary school will develop the visual arts competences which will allow observing the environment.

This article describes the observation such an exploratory method of environment, which offers possibilities of sensorial representation about qualities of objects and natural phenomenon.

Rolul Educației plastice în dezvoltarea tinerei generații nu poate fi supraevaluat, doar prin experiențe pozitive de învățare prin artă, micii elevi își dezvoltă competențele vizuale, care le vor permite

să observe și *să perceapă* lumea înconjurătoare. Doar dacă vor fi instruiți vizual, elevii claselor primare vor fi capabili să observe, să înțeleagă sensul celor văzute, vor putea să comunice idei prin imagini și să creeze imagini, iar formarea gustului estetic urmează să devină o primă „busolă” în orientarea copiilor în domeniul valorilor estetice. Rezultat al îmbinării dispozițiilor native cu activitatea educativă, *gustul estetic* devine un criteriu de apreciere format prin influența fenomenelor sociale [2].

Curriculumul național *învățământ primar* (2018) promovează diversificarea și personalizarea strategiilor didactice, accentuând:

- orientarea spre învățarea activă;
- orientarea spre a învăța să înveți;
- orientarea spre formarea de competențe;
- orientarea spre dezvoltarea creativității elevilor.

„A promova învățarea activă înseamnă a-i ajuta pe cei care învață să își gestioneze propria învățare, implicându-se epistemologic și motivațional în procesul acesteia” Bocoș M. 2008 [apud.1, p. 199].

Educația plastică, conform noii concepții, își propune să fie realizată în cheia unei *Educații vizuale*, și nu doar *plastice*, care va orienta spre perceperea și evaluarea mediului natural, mediului vital și cel al operelor de artă. Domeniul imaginilor vizual-plastice este unul foarte variat: desene de copii și artiști, fotografii, imagini de presă, picturi, reclame, afișe, suporturi publicitare, filme, imagini tv în direct, imagini digitale, ilustrații, timbre, bancnote, ambalaje garnisite cu imagini, semne de circulație, umbre, oglindiri, imagini urme, imagini video, radiografii, imagini 3D, mulaje, sculpturi, holograme, bazoreliefuli etc. Toate acestea sunt prezente în cotidian și omul contemporan se raportează la ele. Abordarea doar a artelor plastice limitează sfera preocupărilor și intereselor copiilor. În secolul pe care îl traversăm, aceștia sunt expuși unei multitudini de informații și influențe, cele mai multe venind pe cale vizuală, prin percepție.

Deoarece **percepția** reprezintă un proces activ și creativ, care mai întâi se orientează după acțiunile din exterior asupra celui ce învață, și apoi începe a corela cu imaginile percepțiilor proprii, în experiența formativă este necesară aplicarea metodelor de antrenare a analizatorilor senzoriali, a aparatului verbal și a celui motoric.

Percepția, atenția și vorbirea se întregesc, în **observare**, un proces unic al activității gândirii.

Generalizând abordările de domeniu, se constată că observația este o metodă generală de cunoaștere, pe care o utilizăm în viața de toate zilele și în totalitatea domeniilor științifice, fie ca moment inițial al elaborării unei ipoteze, fie ca modalitate de verificare a unei ipoteze. La acest nivel de generalitate, observația se definește ca *metodă de cunoaștere directă*, care permite cunoașterea unei realități prin percepția faptelor concrete de manifestare a acesteia [3, p. 13].

Observația sistematică și independentă reprezintă o metodă didactică în care predomină o acțiune de cercetare directă a realității, prin dirijarea învățării în scenențe didactice proiectate la nivelul interacțiunii dintre cunoașterea intuitivă și cunoașterea logică. Această metodă valorifică modelul cercetării științifice clasice prin intermediul unor raționamente inductive și deductive, care asigură investigarea directă a unor obiecte, fapte, evenimente, relații, corelații.

Funcția pedagogică a acestei metode vizează formarea – dezvoltarea spiritului de cercetare obiectivă a realității obiective, naturale și sociale, pe baza unor criterii de rigurozitate științifică asumate la niveluri psihopedagogice și sociale adecvate fiecărei trepte școlare.

Realizarea efectivă a acestei funcții presupune stimularea spiritului de observație, evaluabil în termenii unei aptitudini pedagogice generale, la niveluri de competență cognitivă superioară, care angajează operaționalitatea și flexibilitatea gândirii.

Structura metodei valorifică următoarele etape necesare în proiectarea și realizarea secvențelor de instruire: sesizarea

elementelor esențiale ale fenomenului studiat; definirea trăsăturilor generale la nivelul unor categorii observabile; exprimarea sintetică, la nivel conceptual a funcției sociale a fenomenului studiat. Desfășurarea lor, spre deosebire de observația științifică, implică intervenția orientativă a învățătorului, pe baza căreia elevul poate obține informațiile necesare pentru formarea și aprecierea noțiunilor incluse în programele școlare, printr-un efort propriu de cunoaștere nemijlocită a realității [Surdu E., apud 4, p. 266].

Angajarea metodei la nivelul unor proiecte pedagogice/didactice eficiente presupune formele de organizare posibile (observarea spontană, observarea planificată, observarea descriptivă, observarea enumerativă sistemică, observarea dirijată, observarea autodirijată), prin implicarea acestora în cadrul unor „sarcini școlare, care ajută elevul să înțeleagă bogăția de aspecte ale mediului înconjurător” [3, p. 160].

Perfecționarea metodei vizează asigurarea saltului de la observația sistematică, dirijată de învățător, la observația sistematică autodirijată, realizată independent de elev prin valorificarea procedeelelor de diferențiere a instruirii, aplicabile în diferite situații didactice, în condițiile unui învățământ diferențiat, pe grupe sau individual.

Astfel, percepția și observarea se caracterizează atât prin legăturile generale, cât și prin particularitățile individuale. Particularitățile individuale depind de deosebirile în structura și funcționarea organelor de simț, determinând agerimea văzului, sensibilitatea auzului, finețea gustului, văzului, pipăitului, atribuie percepției fiecărui om o anumită nuanță, fac reflectarea individuală specifică.

Caracterul individual al percepțiilor și observărilor se manifestă în dinamica, precizia, profunzimea și gradul de generalizare, precum și în nuanțele emoționale.

La fel de important este și alegerea temelor și a subiectelor care trebuie să se realizeze în funcție de particularitățile individuale ale micilor școlari.

În cadrul disciplinei *Educația plastică*, procesul observării începe cu formularea sarcinii, ea poate să se împartă într-un șir de obiective mai mici care se rezolvă treptat. Pe baza sarcinilor se alcătuiește planul detaliat al organizării observării, ceea ce permite a prevedea diferite laturi ale fenomenului, obiectului observat, a evita eventualitatea și spontaneitatea percepției. Dacă elevul se antrenează sistematic în observare, el își va perfecționa cultura observării, își va dezvolta spiritul de observație.

Spiritul de observație este abilitatea de a observa particularitățile caracteristice, dar puțin vizibile ale obiectelor și fenomenelor, el se elaborează în procesul observării sistematice și e legat îndeosebi cu munca preferată sau interesele profesionale.

Potrivit mai multor autori, precum Todoran D., Cerghit I., Roman I., o observare presupune parcurgerea câtorva *etape*:

- organizarea observării,
- observarea propriu-zisă,
- prelucrarea datelor culese,
- valorificarea observării.

În funcție de dinamica echilibrului dintre activitatea profesorului și cea a elevilor, putem stabili gradul de independență a observării. Inițial, pentru familiarizare, se poate folosi și observarea dirijată printr-un program stabilit de învățător, dar care trebuie să lase treptat loc autodirijării. Elevii sunt îndemnați să *observe*, să *schizeze* în blocul de desen diverse momente interesante din natură, care, ulterior, vor fi utilizate în redarea peisajului în culoare sau grafică. Fazele următoare sunt faze de tranziție, în care elevii se desprind treptat de tutela învățătorului, începând cu etapa a doua (observarea propriu-zisă), continuând cu a treia, ca în final să ajungă la independență completă.

De asemenea, este important a forma elevilor **reprezentări senzoriale despre calitățile obiectelor** (culoare, poziție în spațiu, mărime, greutate, mișcare), care le vor permite să reprezinte imaginea unui anumit obiect. În procesul acestei cunoașteri, percepția poate trece în observare.

Procesul **de percepere a culorii** trebuie realizat, mai întâi, pe obiectele și fenomenele reale, și numai după aceasta – pe materialele didactice, ilustrative, cu reprezentarea acestora, iar la cercetarea reproducerilor de artă sunt necesare întrebări orientative, ce ar ghida procesul de percepere a elementelor de limbaj plastic și ar permite analiza operei.

Determinarea copiilor să recepteze/ observe opera de artă implică o bună cunoaștere nu numai a reacțiilor afective sesizate, ci și a factorilor multipli, a criteriilor după care se impune frumosul. Activitățile de învățare presupun analiza, compararea și deosebirea operelor de artă din diverse ramuri ale artei plastice. Identificarea trăsăturilor caracteristice fiecărui gen de artă. Exprimarea opiniilor despre ramurile artei plastice. Compararea operelor de artă plastică create în diferite perioade istorice și variate ca stil. Discuții despre conținutul operelor de artă și interpretarea verbală a mesajului artistic.

Spectatorul poate recepta o creație artistică prin două căi:

a) intuiește și descifrează mesajul transmis de autor (uneori titlul operei îi poate veni în ajutor);

b) nu receptează întocmai mesajul autorului, dar regăsește în opera de artă propriile sale emoții, sentimente, idei.

Pentru a fi înțeleasă, opera de artă necesită o analiză, deoarece constituie o sinteză dintre **formă (aspect)** și **idee (conținut)**.

Forma unei opere de artă este rezultatul utilizării unui ansamblu de reguli și de mijloace pentru a exprima o idee (un mesaj vizual). O lucrare picturală, de exemplu, poate fi caracterizată după: culoare, lumină, material, format, suport, dimensiune, compoziție.

Analiza formei mai include:

- caracterizarea morfologică: evidențierea semnelor plastice aplicate;

- caracterizarea sintactică: analiza legităților utilizate în organizarea semnelor plastice (ritm, echilibru, contrast, culori, etc.)

- caracterizarea semantică: descifrarea simbolismului elementelor utilizate (culorilor, liniilor, formelor, etc.).

Conținutul unei opere de artă reflectă mesajul ei artistic. Analiza unei opere de artă plastică, din acest punct de vedere, presupune:

– subiectul imaginii;

– mediul în care se desfășoară acțiunea;

– personajele reprezentate;

– obiectele reprezentate;

– observarea atitudinilor și a relațiilor dintre personaje.

Pentru stabilirea la elevii claselor primare a nivelului de percepere a operei de artă plastică, se pot folosi ca repere următoarele criterii:

1. Perceperea fondului emoțional dominant al operei.

2. Perceperea elementelor de limbaj plastic, a materialelor și tehnicilor, prin care a fost redat mesajul plastic.

3. Sesizarea viziunii artistice a autorului reliefată în operă.

4. Atitudinea personală față de mesajul plastic.

Astfel, observarea activă a operei de artă plastică se va realiza pe cale *emoțional-logică*.

Determinarea copiilor să recepteze esteticul implică o bună cunoaștere nu numai a reacțiilor afective, ci și a factorilor multipli, a criteriilor după care se impune frumosul și, mai ales, a relațiilor complexe pe care le provoacă. Gustul sau bunul gust nu contrazice, cum s-ar putea crede, reflecția, ci, dimpotrivă, o stimulează.

Bibliografie

1. Curriculum național. Învățământul primar, MECC al Republicii Moldova, Ch., 2018.

2. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar, MECC al Republicii Moldova, Ch., 2018.
3. Cerghit, I., Metode de învățământ, Polirom, Iași, 2005.
4. Cristea, S., Dicționar de pedagogie. Grupul editorial Litera Internațional, Chișinău-București, 2000.
5. Saranciuc/Gordea, L., Ursu, L., Studierea copilului prin metoda observării și documentării, Epigraf, Chișinău, 2015.

СОВРЕМЕННЫЙ УРОК В АСПЕКТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Анжела КУРАЧИЦКИ, др., конф.

Summary

A modern lesson is directly connected to the changes happening in the society, to the new reforms and trends in education. A big role is played by the changes in the global culture worldwide, the crisis of educational system, which makes the whole world think about the trends related to the solution of this issue. All this determines the modern lesson as a new system of organization of the educational process.

Современный урок напрямую связан с изменениями, происходящими в обществе, с новыми реформами и тенденциями в образовании. Большую роль играют изменения в глобальной мировой культуре, кризис образования, который заставляет весь мир задуматься о тенденциях его разрешения. Все это определяет современный урок как новую систему организации образовательного процесса.

Савицкий И.И. считает, что «возвращение к старым образцам не представляет реального выхода из современных лабиринтов, так как совершенно не учитывает того факта, что мир вышел на принципиально новый уровень диалектического взаимодействия частей и целого в планетарном человеческом контексте» [7, с. 38].